

SMEDEN I ENSLEV

EN BERETNING AF HENRIK PONTOPPIDAN

(Fortsat).

Paa den Maade gik nogle Aar. Et af Børnene døde, men der kom stadig nye til, og i Smedjen sang Ambolten fra Morgen til Aften for at skaffe Føden til de mange slugne Munde.

En Eftermiddag standsede en fremmed Handelsmand udfor Smedjen, sprang af Vognen og raabte ind, om han kunde faa en Sko under sin Hest. Det var en vever lille Mand med Snakketøj. Mens Søren og hans Dreng lagde et Jern under det ene Bagben, stod han lænet op til Vognfaddingen med Hænderne i Lommerne og lod Munden løbe som en Skralde.

Mellem andet snakkede han om, at det nu var blevet gode Tider for Smedene. Han fortalte om en Mand i Aarhus, der var begyndt som almindelig Klejnsmed men ovre i Amerika havde lært at gøre Landbrugsmaskiner og nu var godt paa Veje til at blive en af Byens største Skatteydere.

Søren kendte godt Historien, vidste ogsaa Fabrikantens Navn. Alligevel mumlede han til Svar, at det saagu' nok var Løgn altsammen. Men da svor den Fremmede med Kors og Pine, at hvert evige Ord var sandt. Han kendte selv Manden.

Søren, der havde taget den store Rasp for at file Hoven til, vendte sig i det samme om og gik ham truende ind paa Livet. Med det lange Stykke Jern i sin løftede Haand brølte han ham ind i Ansigtet:

„Og A sejer dæ, at om Du int holder din Kæft, skal A sla' Skallen ind paa dæ, dit Skvalderhode!“

Stiv i Kinderne af Overraskelse og Skræk hummede Handelsmanden sig op i sin Vogn, fik i Hast nogle Skillinger kastet fra sig og fløj afsted som var det selve den Onde han havde set vende det hvide ud af Øjnene. Men da han var kommen et Stykke henad Vejen og følte sig i Sikkerhed, fik han sit Mæle igen. Han drejede sig om paa Agebrættet og raabte tilbage:

„Hva' bilder Du Dig ind! . . . Din Fattiglars!“

Efter Fyraften, da Søren kom ind i Stuen og Ane-Mette satte den spruttende hede Flæskepande paa Bordet, drak han flere Snapse men rørte næsten ikke Maden. Bagefter blev han siddende med Hovedet nede paa Armene, som om han sov eller var beruset.

„Er det igen galt med Tænderne?“ spurgte Ane-Mette forsigtigt.

Han nikkede.

Lidt efter rejste han sig og drev ud.

Det var Maaneskin. Han gik ned mod Kroen; men da han udefra saa', at der sad mange Folk derinde, gik han forbi. Udenfor Byen hørte han en Vogn komme. For ikke at møde nogen slog han ind paa en Markvej og gik paa maa og faa udover Heden.

Maaneskyggen fulgte ham — snart ved hans ene, snart ved hans anden Side eftersom Vejen drejede. Han følte det, som om et hemmelighedsfuldt Væsen havde slaet Følge med ham. En Mørkets Udsending, der hviskede ham Fristerord ind i Øret. Han fik Kulde i Kroppen men gjorde sig alligevel ikke fri af det uhyggelige Følgeskab.

Det var en gammel Bekendt, der igen havde opsogt ham. En Dusbroder og daglig Omgangsfælle fra den Tid, da Løgnene fødtes af sig selv paa hans Tunge og Storhedsdrømmene red ham som en Mare. Røsten lød ogsaa saa fortrolig.

„Naa, hudden gor' et saa, Søren Madsen? Det æ nok it bløven villere mæ dæ siden sidst. Men det har A jo savt dæ tidt nok, Søren. Do tjener ingen go' Mand, har A savt. Slid og Slæv æ bløven din Løn, stakkels Mand! Og saa Lovning paa et Himmerig etterpaa, dæ kanske æ en go'

Løvn og oller har eksistiret. Det æ en slem Profit! Og do, som ku' sit mæ begge dine Næver fulde af Jordens naadigste Gaver! Herrejøsses! Saa sølle sku' det end' mæ dæ, a Folk raaver „Fattilars“ etter dæ! . . . Ane-Mette æ sgu da osse snart for gammel for en Mand som dæ. A sejer: gør dæ fri, Søren! Det æ Tid eno! Ane-Mette ka' jo ta' ud og tjen'. Det har hun gjort før. Og Rollingerne ka' do la' Vorherre ta' sig a. Han æ val nærest te'et. Det æ dog ham, der har lavet dem. Og nærensti do fäst æ væk herfraa og faar annet i Hudedet, saa tinker do sgu et mer paa dem. Stol do paa mæ; A kinner Verden og Minniskene. Og A æ din Ven, din sande Hjertensven! A sejer: vis dæ no som en Svend, Søren! En rejti Svend! Do vil it kom' te aa fortryd'et. — Ska vi gi' hveranner Haandslav paa det?“

Da Søren henimod Midnat naaede tilbage til Smedehuset, var Pagten sluttet, hans Hjerte koldt. Han vilde rømme fra Hjemmet og lade Fattigkassen tage sig af Ane-Mette og Børnene. Han var nu igen Mestersmeden fra Thy og havde ikke mer med Rallikeskomagerens Unger at skaffe.

Andendagen efter var alle Forberedelserne gjort. Han havde skaffet sig Rejsepenge ved at sælge deres Ko under det Paaskud, at han skulde købe Stangjern og nyt Værktøj, og henimod Aften sagde han til Ane-Mette, at han den næste Morgen vilde tage ind til Købstaden for at handle.

Uden Anelse om Svig tog Ane-Mette straks hans Søndagstøj ud af Skabet for at hæge det. Da Søren inde fra Smedjen saa hende staa der i Døren og børste saa ivrig, kunde han ikke faa Øjnene fra hende. Hun var igen bleven ung og køn for ham trods de indsunke Kinder og det fattige Haar, og han følte sig slet ikke glad. Han besluttede at lade hende faa Størsteparten af de Penge, han havde skaffet sig til Rejsen. Han vilde ikke selv beholde mere end 30 . . . nej bare 25 Rigsdaler. Ja, 20 Rigsdaler vilde han ogsaa godt kunne nøjes med. Resten vilde han lægge i hendes Kommodeskuffe eller et andet Sted, hvor hun straks maatte finde dem.

Inden Ane-Mette den Aften gik i Seng, stillede hun Vækkeuret en Time frem for at hun kunde have Mellemmaden smurt og Morgenkaffen færdig i god Tid.

Om Natten vaagnede hun ved at høre Søren sukke.

„Sover du et? spurgte hun.

„Jow.“

„Saa drømmer du da.“

„Ja.“

Hun følte i Halvsøvn til Bleen under den Lille, der laa imellem dem ved hendes Bryst. Saa sank hun tilbage igen til sine Skrukkemorsdrømme. Søren blev liggende med Armen under Hovedet og stirrede ud i den maanelyse Stue. Paa Væggen over hans Hoved takkede Uret, og rundt om ham lød det trygge Kor af Børnernes sunde Aandedrag. Han skelnede Krestens regelmæssige Vejtrækning med den lille Fløjtelyd gennem Næsen, Jørgens næsten voksne Snorken, Katrines smaa Smæld med Læberne og Tyges hurtige Udaanding.

Tilslidst begyndte han at tinge med Fanden. Han vilde have et Par Dages Frist. Saa vilde han snakke lige ud til Ane-Mette om, hvad han havde for, og lade det komme an paa, hvad hun sagde til hans Planer. Men da hørte han igen den hemmelighedsfulde Ven tale til ham. Han maatte huske paa, sagde Stemmen, at det ikke alene var for sin egen Skyld, han rejste bort, men ogsaa for at hente Lykken hjem til sin Familie. Fruentimmersnak kunde ingen lide paa. Var han engang vendt tilbage som en rig Amerikaner med Penge i alle Lommerne, vilde baade Ane-Mette og Børnene forstaa, hvor godt og rig-

tigt han havde handlet imod dem. Han skulde bare være ved godt Mod.

Klokken fire skramlede Vækkeuret. Ane-Mette listede sig ud af Sengen, og da hun var gaaet ud i Køkkenet, stod ogsaa Søren op. Han blev siddende nogen Tid paa Sengekanten med Hovedet i Hænderne. Det ringede derinde som med Dommedagsklokker. Han følte sig tilmode som én, der staa i Begreb med at begaa et Mord.

„Do kan vel daarlig komme hjem før Avten,“ sagde Ane-Mette, da de i Daglysningen sad ude i Køkkenet ved Kaffen.

Søren slog en Dram i sin Kop.

„Næ, det kan A it,“ svarede han efter nogen Nølen og hældte lidt af Flasken ovenpaa.

Opad Væggen stod hans gamle Vandkræp. Paa et Som ovenover hang en Ræveskindsransel. Det var hans hele Udrustning. Ane-Mette sukkede lidt for sin Ko, som hun savnede. Men Jern og Værktøj var jo vigtigere, det forstod hun godt. Søren svarede ikke noget, og nu vaagnede den Lille inde i Stuen. Ane-Mette maatte derind og stille den tilfreds.

Da hun kom tilbage var Søren gaaet. Paa Bordet mellem de tomte Kaffekopper stod tre Sølvututter med otte Specier i hver.

„Jøsses! Nu har han glemt sine Penge!“ tænkte hun.

Søren var allerede kommen et godt Stykke udenfor Byen. Det var en frisk Sommermorgen med Regnbueskær over de dugvaade Marker. Han havde den rindende Sol i Ryggen, og hans Skygge strakte sig kæmpemæssig foran ham paa den ligeløbende Vej. Det var den samme Landevej, ad hvilken han for ti Aar siden var kommen dragende til Enslev, og han havde knap set den siden.

Han skridtede godt ud. Nu da Farvellet var sagt og den store Verden atter laa foran ham i forjættelsesfuld Morgenglans, sank med ét alle disse Trældomsaar i Jorden bag ham som en Drøm. Følelsen af Frihed stormede igennem ham som en vældig Rus. Ogsaa Snapsene i den tomme Mave begyndte at virke. I taktfast, gungrende Soldatermarch skred han afsted og glemte endog at se sig tilbage oppe fra Møllerens Bakke. Han svingede med sin Knippel, og da han ingen Mennesker saa omkring paa Markerne, begyndte han at synge af fuld Hals. Det var en lystig Visestump, som han huskede fra Felten:

„Fatter tier,
Mutter skr'et:
du har kysset mine Pi'er!
Singsalia! Singsalium!
Bum!“

Tre Timer senere sad han paa en Grøftkant lidt udenfor Købstaden og havde taget sit Madklæde frem. Han var forresten slet ikke sulten, og ved Synet af Ane-Mettes nydeligt smurte Mellemmader tabte han nu rent Appetiten.

Henne paa Vejen inde fra Byen kom et langt, magert Kvindemenneske med en Kludesæk paa Ryggen og en Stav i Haanden. Han kendte hende godt. Det var en gammel Halvtosse, der gik omkring i Herredet og tiggede. Da hun fik Øje paa hans Mellemmader standsede hun foran ham, skuttede sig i sine Pjalter og bad om en Bid i Guds Navn.

Søren havde endnu aldrig nægtet en Fattig et Stykke Mad; men Ane-Mettes sidste Rundtenommer var ham for dyrebar en Gave. Han nænnede ikke at skille sig ved en Brokke og lod Konen gaa med en Toskilling.

Han fulgte hende længe med Øjnene og tænkte paa, at hun maaske inden Aften vilde naa til Enslev og banke paa hos Ane-Mette og komme ind i Køkkenet og faa en Kaffetaar. Han saa den hele Scene saa forunderligt levende for sig: Ane-Mette med brette Hanne paa Armen, allerede